

Midtveisevaluering av prosjekt for universitetspedagogikk ved Universitetet i Stavanger

---

Av Cecilie Basberg Neumann

AFI-FoU 2012

Innhold

Innledning.....	3
Bakgrunn om Uniped.....	4
Målsettingene til Uniped.....	5
Spørsmål og metodisk tilnærming	7
Fire funn	9
Hva er god undervisning?.....	13
Om Unipeds betydning for undervisningen	15
Hvordan snakker kollegaene sammen om undervisning?	18
Undervisning/forskning.....	18
Relasjonen til studentene og studentevalueringer (kvalitetssikring).....	19
Hva sier studentene?.....	20
Tilleggsperspektiver fra instituttlederene.....	22
Litteratur.....	23

Innledning

Denne rapporten er skrevet på oppdrag fra styringsgruppa for Uniped ved Universitetet i Stavanger (heretter UIS), og er en evaluering av Uniped- prosjektet ved samme sted. Innhentingen av data og utskrivning av rapporten har blitt gjennomført på to arbeidsuker i løpet av september og oktober 2012. I alt har 18 personer med tilknytning til UIS blitt intervjuet, enten individuelt eller i grupper. Av disse er 13 vitenskapelige ansatte, tre er i instituttlederposisjoner eller tilhører instituttledelsen ved tre ulike fakulteter, og to er studenter ved UIS. Spørsmålene evalueringen har tatt utgangspunkt i er utformet for å kunne belyse undervisningens betydning ved UIS og Unipeds målsettinger (se under), men det ligger utenfor rapportens mandat å analysere sammenhengene mellom informantenes synspunkter på og erfaringer med undervisning og Uniped, og Unipeds målsettinger på en fyllestgjørende måte. Rapporten må derfor leses som en systematisert presentasjon av "rådata", selv om data naturligvis er filtrert gjennom forskerens spørsmål, samhandling med informantene i intervjusituasjonene, forståelse av universitetet som kontekst for det arbeidet som utføres og de spenningene som ligger i det, og den tekstmessige tilretteleggingen.

Det viktigste spørsmålet studien besvarer er hva Uniped har bidratt med når det gjelder å utvikle kvaliteten på undervisningen ved UIS.

Studien gir samtidig innspill til hvordan og hva arbeidet med undervisningen og Unipeds målsettinger kan ta hensyn til i framtiden, og kan bidra til å legge føringer på en mer overordnet universitetsstrategi når det gjelder å avklare de ulike spenningene mellom undervisning og forskning innad i ulike fagmiljøer og mellom institutter og fakulteter ved UIS (se også Egeland og Bergene 2012; Gard og Wadel 2012).

Gangen i rapporten er denne: Jeg skal kort presentere bakgrunnen for Uniped ved UIS. Deretter skal jeg presentere Unipeds målsettinger og kommentere dem i forhold til hovedinntrykkene jeg fikk fra studiens informanter. Etter dette følger en oppsummering av fire hovedfunn med tilhørende utdypinger og spesifikasjoner i henhold til informantenes

utsagn. Jeg presenterer så studiens spørsmål og metodiske tilnærming, og legger til slutt fram en redigert versjon av det empiriske grunnlaget for studiens konklusjoner.

Bakgrunn om Uniped

I *Strategidokument for Universitetet i Stavanger 2009 – 2020* heter det at: "undervisning av høg internasjonal standard er ein del av verdigrunnlaget for institusjonen. Vidare seier strategidokumentet at universitetet skal vera kjent for framragande undervisning og at det er eit mål å etablere eit senter for framragande undervisning innan 2020.

Som eit verkemiddel for å nå dette målet skal det utarbeidast ein eigen handlingsplan for undervisning. Vidare heiter det i Strategidokumentet at UiS skal "prioritere pedagogisk opplæring, etablere incentivordninger for utvikling av pedagogisk kompetanse og et læringsressurscenter". Denne strategien er i tråd med både europeiske og nasjonale føringar innanfor utdanningspolitikk. I Bolognaprosessen er undervisningskvalitet og studentsentrert læring eitt av hovudpunkta i den vidare prioriteringa etter ministermøtet i 2009.

Sidan 1994 er det arrangert 100-timars kurs i universitetspedagogikk med hjelp frå eksterne fagpersonar, og dei siste kursa har vorte gjennomførde ved eige personale. Prosjektet vil også anerkjenne den kompetansen og dei erfaringane om undervisning og læring som ligg i det praktiske arbeidsfeltet i fagmiljøa og blant studentar."

Uniped har eksistert som prosjekt siden 2009/2010 og det er blitt gjennomført 3 kurs, hvor ca. 100 vitenskapelige ansatte på ulike nivåer ved UIS har deltatt på kurset. Det er et krav til vitenskapelige ansatte ved UIS at de skal ta kurs i universitetspedagogikk. Flere av de som er intervjuet i denne studien oppsøkte Uniped på eget initiativ, mens noen ble oppfordret til å delta av instituttet de er tilknyttet. Hva de mener om dette tilbudet, hvordan de erfarer det å undervise mer generelt, deres samtaler med kolleger om undervisning, forhold til studenter osv. skal jeg komme tilbake til. La meg først presentere Unipeds målsettinger og kort gi informantenes indirekte og direkte vurderinger av dem.

Målsettingene til Uniped

Målsettingene med Uniped er å medvirke til at det vitenskapelige personalet ved UIS skal:

1. videreutvikle kvaliteten i undervisninga
2. utvikle ny kunnskap om læring og undervisning i høgare utdanning
3. byggja lokale, nasjonale og internasjonale faglege nettverk
4. medverka til at UIS kan koma i posisjon til å kunna søkja om senter for framragande undervisning

Det er spesielt den første målsettingen informantene i denne studien kunne si noe om, men mange av informantene snakker også indirekte om forhold som vedrører målsetting nr. 2 og deler av målsetting nr. 3. Målsetting nr. 4 synes svært ambisiøs for flere av informantene. For dem er det ikke gitt hva et senter for fremragende undervisning ved UIS skal være eller innebære. Denne tilbakemeldingen trenger imidlertid ikke bety annet at spørsmålet er lite egnet i intervjuer med ansatte som ikke er direkte involvert i det strategiske arbeidet med å posisjonere UIS til å søke om senter for fremragende undervisning.

Kort oppsummert er det liten tvil om at Uniped bidrar til å videreutvikle kvaliteten i undervisningen ved UIS (målsetting nummer 1). Dette skjer gjennom den bevisstgjøringen det å ha gått på kurset innebærer for ens egen undervisning. I den grad det å utvikle ny kunnskap om læring og undervisning i høyere utdanning (målsetting nummer 2) betyr å gi kunnskap om dialogbaserte undervisningsmetoder som så setter seg igjennom i konkret undervisning, og som bidrar til en styrket kontakt mellom lærere og studenter, og mellom kolleger, er en på rett vei når det gjelder å nå dette målet. Imidlertid vil full måloppnåelse antakelig avhenge av om en får aktivisert samtaler om undervisningens gjennomføring og innhold *mellom* kolleger; samtaler som det i følge denne studiens informanter ikke er så mange av i dag. Når det gjelder å bygge nasjonale og internasjonale faglige nettverk (målsetting nummer 3) må dette "måles" i sammenheng med aktivitetene til Unipeds prosjektgruppe, og faller utenfor denne korte studiens mandat. De vitenskapelige ansatte gir imidlertid tilbakemeldinger om det lokale nivået. Deltakelsen på Uniped har gjort dem bedre kjent med UIS som arbeidssted og organisasjon gjennom den tverrfaglige sammensetningen av deltakere på Uniped-

kursene, noe de aller fleste informantene også understreker at de har satt stor pris på. Spesielt har opplevelsen av UIS som et større arbeidssted blitt styrket ved gjennomføringen av kollegaveiledning ved Uniped, hvor tre vitenskapelige ansatte fra ulike fag er tilstede ved, og gir tilbakemelding på, hverandres forelesninger.

Spørsmålet om å etablere sentre for fremragende undervisning blir blant annet behandlet i NOU 2008: 3 *Sett under ett*. NOUen legger som en av flere føringer at slike sentre må utgå fra universiteter og høyskoler som legger vekt på å gi god undervisning og som har organisert sin virksomhet slik at kvalitetssikringssystemene fungerer godt. De legger også som føring at slike sentre må kunne dokumentere gode resultater med metoder som har overføringsverdi til andre fag. Kriterier for tildeling skisseres slik:

høyt faglig nivå, sammenheng mellom forskning og undervisning, pedagogisk tilrettelegging med fokus på læringsutbytte, samarbeid med arbeids- og næringsliv, student/kandidattilfredshet, nettverk/samarbeid med andre miljøer innenfor eller utenfor institusjonen, formidling/overføringsverdi.¹

Samtidig identifiserer NOUen en utfordring som også blir svært tydelig i denne studien, nemlig å forstå forskning og undervisning som sidestilte oppgaver:

Utvalget mener at det bør iverksettes tiltak for å rette oppmerksomheten sterkere mot kvaliteten i undervisningen i høyere utdanning. Målet er å stimulere til utvikling og innovasjon i læringsmåter og pedagogisk tilrettelegging, heve den faktiske kvaliteten og signalisere at undervisning og forskning er sidestilte oppgaver for universiteter og høyskoler. For å ivareta disse hensynene vil utvalget foreslå at det innføres en ordning med Sentre for fremragende undervisning etter inspirasjon av SFF-ordningen.²

---

¹ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/nouer/2008/NOU-2008-3/17.html?id=497368>

² <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/nouer/2008/NOU-2008-3/17.html?id=497368>

En slik balansering av arbeidsinnsatsen mellom forskning og undervisning fordrer i følge mange av de vitenskapelige ansatte ved UIS tilføring av økonomiske ressurser og lærerkrefter, at undervisning anerkjennes på samme måte som forskning og publisering, og at god undervisning anerkjennes på samme måte som publikasjoner. Samtidig er det også ansatte som peker på at universitetets fremste oppgave er å bidra til å produsere ny kunnskap gjennom forskning og publisering, og at et for stort fokus på undervisning kan bidra til å underminere forskningen.

Spørsmål og metodisk tilnærming

Evalueringen av Uniped skulle belyse Unipeds målsettinger gjennom å intervju vitenskapelige ansatte, instituttledere og studenter. Følgende spørsmål og temaer var utgangspunkt for intervjuene, både de som ble foretatt i grupper og i de individuelle intervjuene.

1. Ett gruppeintervju med instituttbestyrere om hvordan de vurderer satsingen på Uniped, dets målsettinger og kursets effekter. Evalueringen vil også belyse mer generelle perspektiver på undervisning og betydningen av undervisningens kvalitet i studiene. Hva er god undervisning? Hvilke betingelser må være oppfylt for å skape vilkår for god undervisning? Hva gjør lederne for å legge til rette for at vitenskapelige ansatte gir god undervisning?
2. Ett gruppeintervju med studenter om hvordan de vurderer undervisningen og sin egen læring. Eksplorerende tilnærming i gruppeintervjuet. Hvordan har de det på UIS, hvordan er en god forelesning, og hva gjør gode forelesere i motsetning til de som ikke blir vurdert som gode?
3. To gruppeintervjuer med lærere (vitenskapelig ansatte) som har deltatt på Uniped-kurset om deres læringsutbytte og betydningen av opplæringen på deres egen undervisning, som for eksempel opplevelse av trygghet og mestring, større faglig klarhet osv. Hva er god undervisning? Snakker de sammen om utfordringer ved undervisning? På hvilke måter har eventuelt undervisningsspørsmål fått større plass i

samtaler med kolleger etter at de har deltatt på Uniped- kurs? Hva tenker de om betydningen av studentevalueringer for kvaliteten på undervisningen deres? Og hva tenker de om forholdet mellom undervisning og forskning?

4. Intervjuer med enkelte vitenskapelige ansatte om deres vurderinger i tråd med temaene i punkt 3.

Rapporten gjengir altså resultatene fra intervjuer med 16 ansatte og instituttledere ved UIS om deres syn på og erfaringer med Uniped, deres syn på undervisning og undervisnings plass i forhold til øvrig arbeid og på deres forhold til studentene. I tillegg har jeg intervjuet to studenter.

Disse 18 personene har jeg intervjuet dels i grupper og dels individuelt. Jeg har gjennomført ett gruppeintervju med instituttbestyrere (3), to gruppeintervjuer med vitenskapelige ansatte som har deltatt på Uniped-kurs (2 +3), ett gruppeintervju med studenter (2), samt gjennomført åtte individuelle intervjuer med vitenskapelige ansatte ved UIS. Alle de fem vitenskapelig ansatte som ble intervjuet i gruppe hadde vært deltakere på Uniped. Av de vitenskapelige ansatte som ble intervjuet individuelt hadde fem vært deltakere på Uniped, og tre hadde det ikke. Fem av disse intervjuene ble utført ved personlig frammøte, tre intervjuer ble foretatt over telefon. Alle gruppeintervjuene og intervjuene ved personlig frammøte ble foretatt ved UIS. Av hensyn til instituttledernes anonymitet skiller jeg ikke mellom instituttledere og vitenskapelige ansatte, bortsett fra når det gjelder spesifikke synspunkter på to spørsmål som vedrører deres posisjon som ledere. Det ene handler om deres synspunkter på utfordringen med å balansere undervisning og forskning, og det andre om hva de gjør for å legge til rette for at vitenskapelige ansatte kan utvikle seg som undervisere.

Som jeg nevnte innledningsvis har ikke arbeidet med denne rapporten gitt rom for å analysere materialet etter vanlige akademiske standarder. Det vil for eksempel si å bryte materialet mot andres empiriske funn med utgangspunkt i relevante problemstillinger, sette funnene inn i en større sammenheng og å forstå og diskutere dem i lys av teoretiske perspektiver på for eksempel universitetenes rolle nå og i framtiden, diskutere dem i forhold

til synet på kunnskap og kunnskapsproduksjon, ledelse, studentenes liv og læringserfaringer osv. Dette betyr likevel ikke at materialet ikke er analysert, snarere at det er underanalysert. Som forsker snakker man alltid fra en bestemt posisjon og har et bestemt utviklingspunkt på fenomenene en studerer (Neumann og Neumann 2012). Det at jeg ikke gjør eksplisitt rede for dem betyr ikke at de ikke finnes. For eksempel har det faktum at jeg selv har vært ansatt ved Universitetet i Oslo og har tatt kurs i universitetspedagogikk samme sted, betydning for min forståelse av de spenningene som ligger i forholdet mellom forskning og undervisning ved et universitet. Dette utgjør en del av min førforståelse og vil prege det jeg har forstått, har festet meg ved som interessant og gjennom det jeg har valgt å presentere i denne rapporten.

Fire funn

Studiens hovedfunn kan sorteres under fire overskrifter og utdypes slik:

1. Uniped er viktig

1. Uniped er et viktig bidrag til utviklingen av undervisningen ved UIS.
2. Kollegaveiledning ble trukket fram som en spesielt positiv erfaring for de fleste informantene.
3. Mange sa de likte godt å bli plassert på grupper med deltakere fra andre fag, institutter og fakulteter ved UIS. Dette ga dem en følelse av å bli kjent med større deler av arbeidsplassen, og ga en følelse av fellesskap ved UIS.
4. Mange mente samtidig at Unipeds tverrfaglige innretning burde suppleres med samlinger for fagfeller, slik at pedagogiske utfordringer som er spesifikke for ulike fag også kan utforskes.
5. Noen mente at undervisningstilbudet til Uniped er for omfattende. Flere mente det kunne være mye å hente ved at undervisningen til Uniped i større grad tok

utgangspunkt i å gjennomføre og etterleve de pedagogiske prinsippene den underviser.

6. Skal Unipeds undervisningsidealer om relasjonsorientert og dialogbasert undervisning realiseres, må det settes av mer midler til undervisning.

2. Lite snakk om undervisning mellom kolleger

1. Kollegene ved UIS diskuterer i liten grad undervisning i betydning at de snakker om hvordan det er å undervise, har samtaler om hvordan en forelesning gikk, eller ved å gi hverandre tips, støtte og eventuelt hjelp. Snakk om undervisning er som regel av administrativ – og faglig art, som når en planlegger kurs, blir enige om tid og sted og hva som skal være det faglige innholdet. Eller det er samtaler om hva en skal gjøre med studenter som ikke møter, som ikke leverer det de skal, eller som ødelegger for undervisningen.
2. De som har gått på Uniped- kurset snakker imidlertid noe mer sammen om pedagogikk og måten de har lagt opp en forelesning på, enn de gjør med kolleger som ikke har gått på kurset.

3. Spenninger mellom undervisning og forskning

1. Hvordan vektingen mellom undervisning og forskning skal være er en stadig kilde til frustrasjon for vitenskapelige ansatte, både på og mellom enkelt fag og institutter, og mellom fakulteter. UIS' fokus på publikasjoner oppleves av mange som å stå i et tids – og prestisjemessig konkurranseforhold til undervisningen. Dette gjelder dem som prioriterer undervisningen fordi fagenes undervisningsprofil krever det, fordi instituttene/fagene ikke har tradisjon for forskning, eller fordi studenttallene krever det. Det gjelder også dem som prioriterer undervisningen og som samtidig underviser i fag hvor det i stor grad forventes at en forsker og publiserer. De som av ulike grunner prioriterer undervisningen opplever seg som B-laget ved UIS.

2. I noen fag er det omfattende praksiserfaring i kombinasjon med akademisk grad som er det viktigste kunnskapsgrunnlaget for vitenskapelige ansatte når de underviser, mens i andre fag er det førstekompetanse og omfattende forskererfaring som tillegges størst vekt. Dette betyr at undervisningens plass eller rolle i forhold til den øvrige virksomheten er svært ulik både innenfor og mellom ulike institutter og fakulteter og bør ha betydning for ledelsens vektlegging og premiering av henholdsvis undervisning og forskning /publisering ved ulike institutter og innenfor ulike fagområder. Noen institutter er for eksempel sammensatt av fag som har forskning/publisering som sitt profesjonelle tyngdepunkt og av fag som er basert på å lære studenter et konkret håndverk.

4. Ambivalente forhold til studenter

1. For de ansatte ved UIS er studentene – og studentenes evalueringer - en kilde til refleksjon, men også frustrasjon. Dette skyldes dels ubehaget ved å få negativ kritikk fra studenter, dels at en ikke helt vet hvordan en skal forholde seg til evalueringenes betydning og mening, og dels den uklare vekten som legges på studentevalueringer av ledelsen ved UIS.

Utdypning av hovedfunnene 1 - 3

- Samtlige informanter, med unntak av de to studentene som bare indirekte kunne uttale seg om Uniped som sådan, mener Uniped er et viktig tiltak for å utvikle undervisningen ved UIS, også de tre som ikke hadde tatt Uniped.
- Samtlige informanter framhevet at Unipeds styrke er fokuset på at (god) undervisning i stor grad handler om økt bevissthet om hvordan det er for mottakerne (studentene) å motta undervisning. For mange innebar dette at fokus ble flyttet fra egne undervisningsprestasjoner til et fokus på studentenes læring. For å beskrive denne endringen brukte informantene ord som "åpne for kommunikasjon med studentene", "være i dialog", "inngå i en relasjon" og som resultat; "at en går langsommere fram med hensyn til stoffet som skal presenteres for studentene". For noen

medførte denne tilpasningen imidlertid en bekymring for om en ville rekke å komme gjennom pensum.

- For de fleste informantene er det forelesningen som er den implisitte og eksplisitte referansen når de snakker om undervisning. Uniped - kursets fokus på presentasjonsform - hvordan en presenterer stoffet for studenter i store plenumsforelesninger, bruk av summegrupper og å stille spørsmål eller framsette påstander som studentene så blir bedt om å drøfte to og to eller i små grupper, sammen med fokus på hvordan en bruker kroppen, stemmen, pust osv. - ble av mange framhevet som spesielt nyttig ved Uniped - kurset. Det samme gjaldt presentasjon av ulike teknologi til bruk i undervisningen. Dette siste gjaldt imidlertid bare for dem som ikke selv har egen teknologisk kompetanse.
- Mange informanter mente Uniped var for omfattende i betydning tidkrevende, og noen mente at undervisningsformen var for passiv. Lærerne ved Uniped praktiserte ikke selv i stor nok grad den dialogbaserte undervisningsformen de selv framhevet var viktig. De som snakket om dette sa samtidig at det var nyttig å erfare posisjonen som "passiv student" fordi de ble enda mer opptatte av betydningen av å aktivisere studentene i sin egen undervisning, også under store plenumsforelesninger.
- I noen av fagene ved UIS er det omfattende praksiserfaring som gir størst legitimitet overfor studentene, og lærerkrefter som besitter slik kompetanse er de som settes inn på grunnivå (BA). I andre fag er det læreres førstekompetanse og forskererfaring som vurderes som det viktigste. Ved noen fag settes disse bevisst inn i grunnundervisningen.
- Noen av informantene i denne studien er mest opptatt av undervisning og forsker lite eller ikke i det hele tatt. Mens andre informanter har klar identitet som forskere med krav på seg om å publisere. Uansett hvordan de definerer hva som er og bør være det sentrale i deres yrkesutøvelse er de likevel enige om at det mangler retning gitt fra sentralt hold om vektingen av henholdsvis undervisning og forskning/publisering ved UIS.

- For dem som prioriterer undervisningen gir dette seg utslag som at de opplever seg oversett og som B-laget ved UIS. For dem som først og fremst ser seg som forskere erfarer de at Uniped står vel langt fra deres forskerhverdag gjennom å forfekte undervisningsidealer som, dersom de skulle fulgt dem opp, ville innebære at de ikke fikk tid til å forske.
- Begge gruppene av vitenskapelige ansatte mener dessuten også at de økonomiske rammebetingelsene ved UIS ikke tillater de ideelle undervisningsformene Uniped legger opp til.

Under følger en mer detaljert presentasjon av det empiriske materialet og bakgrunnen for de konklusjonene jeg mener materialet har gitt grunnlag for å trekke.

Hva er god undervisning?

Etter å ha introdusert min bakgrunn som forsker og temaet for undersøkelsen – evaluering av Uniped – kurset og undervisningens betydning for de vitenskapelige ansatte - startet jeg med å stille samtlige informanter spørsmålet om hva god undervisning var for dem. Under følger noen typiske svar:³

Det handler om kommunikasjon. Når jeg gir av meg selv tenker jeg at jeg er i kommunikasjon med andre. Det blir viktig at jeg ikke lukker meg inne i meg selv og blir for opptatt av hva jeg skal si, men tenker på mottakeren og hva han eller hun kan få med seg. Og der tenker jeg at Uniped - kurset var veldig bra. De var gode til å få fram akkurat det, at en som lærer skal være opptatt av studentene og studentenes læring.

Jeg prøver å gå i dybden i alt jeg gjør, og jeg starter alltid forelesninger med å forklare hva jeg skal gjøre, hvorfor jeg gjør det og hva studentene vil få bruk for i framtiden.

---

³ Alle informantsitater er angitt i kursiv

Det er viktig for meg å gi studentene en kontekst til det jeg underviser dem i. Dette tenker jeg handler om ledelse. God undervisning er god ledelse.

Man har gitt god undervisning når studentene går ut fra en forelesning med en bedre forståelse av det de skal lære. At de har fått noen knagger og at jeg har bidratt til å utvide forståelsesrammene deres... om det er en fengende eller kjedelig forelesning er underordnet dette.

God undervisning er basert på noe relasjonelt. Det må være en samtale mellom foreleser og studentene. Studentene utfordres med teorier og begreper de aldri har hørt om før, og da må du greie å legge opp til noen samtaler med dem. Bryte opp litt så de får tid til å ta stoffet inn og tenke seg litt om.

For meg er god undervisning at du får til en harmoni mellom rammene som er gitt for forelesningen og pensum, den opplevelsen du selv har når du foreleser for studentene og at studentene forstår dette. Noen ganger tenker jeg at denne forelesningen var bra, men så ser jeg at studentene ikke er helt fornøyde. Det hender da at jeg ikke helt har truffet målsettingen, altså at jeg ikke har snakket om det jeg har sagt jeg skal snakke om, eller ikke har snakket om det de forventer at jeg skal snakke om ut fra undervisningsplanen. Så for meg er relasjonsbegrepet vidt. Det er heller ikke gitt at man er i dialog med studentene selv om man tenker at man inngår i en relasjon, for det gjør man jo alltid. Du må treffe studentene der de er og de må gå ut av forelesningen med kunnskap og tanker de ikke hadde før de gikk inn på forelesningen. Men man må treffe i henhold til rammene. Og så er det ikke alltid match mellom føringene som er gitt faglig og det studentene har lyst til, eller forventer, å lære. Da blir du stående i midten som lærer, og den som skal mediere mellom lærerplanen som ikke er helt i tråd med det studentene tror de skal lære, og du må sette dette i kontekst for dem.

For meg er målet med undervisningen – og også målet på god undervisning – at studentene forstår det vi vil de skal forstå etter at de har gått hos oss. Jeg vil at de skal ha utviklet seg som fagpersoner. Dårlig er undervisningen når foreleser og

studenter ikke er på samme planet, når det ikke er kommunikasjon mellom dem. Det dialogiske aspektet er veldig viktig, og at du som lærer får med deg at studentene ikke er med, at det du sier er for vanskelig for dem.

Om Unipeds betydning for undervisningen

Jeg stilte alle spørsmålene om hvordan de opplevde Uniped- kurset, og spurte dem om hva de hadde lært som de har nytte av i undervisningen sin nå. Under følger en presentasjon av noen av de typiske svarene. Dette betyr at det er mange informanter som kunne ha uttalt det som kommer til uttrykk i hver bolk.

Kollegaveiledning – en kritisk venn

Å delta på Uniped var veldig nyttig, og spesielt godt like jeg kollegaveiledningen, at tre fra ulike fag danner en liten gruppe som følger hverandres undervisning som de så gir hverandre tilbakemeldinger på. Dette mener jeg er noe vi kunne utvikle videre. Det er veldig lærerikt at en med en annen fagbakgrunn vurderer din undervisning – når de ikke kan ditt fag gjør de deg oppmerksom på ting en selv ellers ikke tenker på – hvilke ord og begreper som er vanskelige, hvorfor et teoretisk perspektiv er utfordrende. Det har også lært meg at vi ikke trenger å være så redde for å bli vurdert av kolleger, for der tror jeg det ligger mye, at vi frykter å bli avslørt som en dårlig foreleser. Det er det gode med kollegaveiledningen, det tok bort den frykten. Dessuten gir det en følelse av å bli kjent med en større del av UIS.

Relasjon og Dialog

Det de som holdt Uniped- kurset virkelig var gode på var dette at de fikk fram det relasjonelle og det dialogiske i undervisningen, og betydningen av dette for studentene, at de flytter fokuset ditt fra deg selv og din egen prestasjon, til å ha fokus på studentenes læring. Så Uniped har virkelig fått meg til å tenke på dette med å få studentene med, og det er ikke noe en glemmer.

Spesielt i store grupper blir det lett passivitet, og som lærer er det lett å stille spørsmål, men så får du ikke noe svar og så går du videre. Uniped bevisstgjorde meningen med å stille spørsmål, at dette handler om at studentene skal få i gang egen tankevirksomhet, og dette må en som lærer ta på alvor og bruke en del tid på. Vi fikk flere verktøy til håndtere dette. Et tips vi fikk og som jeg bruker ofte nå er å formulere en påstand som jeg så ber studentene diskutere to og to. Det hender jeg også framsetter en påstand som jeg ber studentene ta stilling til ved håndsopprekking. Det var en lærer som gjorde oss oppmerksomme på at studentene som liker hverandre godt ofte sitter sammen på forelesninger. Ved å framsette en påstand kan jeg omgruppere studentene ved å be dem som er enige/uenige om å sette seg sammen. På denne måten bidrar en kanskje også til at studenter som vanligvis ikke omgås får snakke sammen, og styrker deres nettverk.

Jeg syntes også det var veldig nyttig å lære hvordan en kan stykke opp forelesningen, for eksempel ved å gi studentene et spørsmål som man ber dem diskutere, sette dem i summegrupper, og så diskutere i plenum.

Dramaterapeuten var også veldig bra. Hun bevisstgjorde hvordan du bruker kroppen i rommet, hvordan du bruker stemmen og pusten.

Et viktig fokus var også hvordan du komponerer en time, at du presenterer læringsmålene, gjør stoffet klart og tydelig, og avslutter med en oppsummering.

Unipeds viktigste bidrag er at du går fra ubevisst til bevisst på hvordan du presenterer et stoff og hvilke metoder du bruker.

Undervisningsteknologi

På dette punktet var svarene fra de vitenskapelige ansatte mer sprikende – og avhengige av hvilke fag de underviste i. For samfunnsviterne kunne det for eksempel være nyttig med opplæring i Power Point, mens for de ansatte som arbeidet med avansert teknologi i tekniske fag kunne Unipeds tilbud framstå som nokså enkelt og irrelevant.

En av informantene pekte i denne forbindelsen på at Uniped i større grad burde vurdere å benytte den spisskompetansen som allerede finnes ved UIS for å bøte på dette.

Undervisningsformen ved Uniped – og omfanget

Det var jo også litt ironisk at de ikke praktiserte den dialogiske undervisningsformen selv – der har de en del å gå på. Nå er det lenge siden jeg har vært student selv og jeg satt der og hørte på ting som jeg opplevde som overpedagogiske og litt repeterende, og jeg kjente på min egen rastløshet og stigende irritasjon over at dette blir for mye. Jeg tenker at de pøser på med for mye teori og metateori og konstruktivisme, og dette er jo teori som jeg er godt kjent med fra før, men selv for meg ble det for mye. Så undervisningen ved Uniped var for mye lagt opp som forelesning, og jeg syntes det ble for lite diskusjon. Det var liksom ting de ville fortelle oss, på en sånn insisterende måte, og så blir de for lite opptatt av å undervise i de praktiske tingene som de jo er veldig gode på og som jeg følte at jeg virkelig trengte.

En som var kritisk og opptatt av at undervisningen må stå i et rimelig forhold til forskningen sa det slik:

Jeg syntes det var voldsomt mye, og det provoserte meg at Uniped gir en idealisert versjon av hvordan undervisningen skal foregå. Skal du gjøre undervisningen ordentlig og slik de foreslår må du bruke utrolig mye tid på å forberede undervisningen og da får du ikke tid til å forske/publisere. Så undervisningen må du bare være pragmatisk i forhold til dersom du skal få tid til å publisere. Dessuten synes jeg de konstruerer dette pedagogiske lærer – elev prosjektet på en måte som irriterer meg. Man kan ikke gi studentene altfor mye ferdigtygget materiale som de ikke trenger å sloss med selv og ikke trenger å arbeide ordentlig med. Studentene oppfører seg altfor mye som om de går på skole, og om Uniped går for mye inn i en sånn sammenheng er dette noe vi må gi motstand på. Vi er et universitet, ikke en skole, og her er det verdier som selvstendighet og etter hvert å utvikle egen tenkning som står sentralt. Og da lurer jeg på om disse pedagogene vet hva slags styringssammenhenger de inngår i, og hvilken posisjon kunnskapen og kunnskapsproduksjonen skal ha i forhold til dette.

Hvordan snakker kollegaene sammen om undervisning?

Vi snakker veldig lite om undervisningen i forlengelsen av det vi lærte på Uniped. Det kan hende vi sier at vi gruer oss, men vi hjelper hverandre ikke så mye med råd og tips. Det er en veldig privat affære. Vi snakker om undervisning på et administrativt nivå, når vi sitter sammen og planlegger kurs, lager pensumlister og bestemmer hvem som skal forelese. Men vi snakker lite om hvordan vi legger opp undervisningen. Hadde vi hatt mer ressurser skulle vi hatt mer undervisning to og to lærere. Det er både lærerikt, fint for studentene, og hyggelig for oss lærerne. Jeg skulle gjerne ha hørt oftere på kolleger for å lære av hva de gjør, men det er liksom ikke helt legitimt. Vi snakker nok mest om studenter og hva vi skal gjøre med studenter som ikke tar ting på alvor, som ikke møter til undervisningen, som ikke leverer skriftelige arbeider. Så det store bildet er at du får liten innsikt i hvordan andre gjør det. Dette bildet endrer seg imidlertid noe når det er flere kolleger ved et institutt som har tatt Uniped, men fortsatt er det mer innholdet i fagene enn selve pedagogikken som preger samtalene våre.

Undervisning/forskning

Flere av dem som var oppatte av å forske og publisere mente det er en stor utfordring å kombinere undervisning og forskning, og at mye av forskningen måtte gjøres på fritiden. En sa det slik:

Jeg synes den kombinasjonen er vanskelig for jeg liker å holde på lenge når jeg forsker, og så kommer undervisningen inn og bryter opp denne følelsen av sammenhengende tid som jeg trenger, og veldig mye tid går med til å begynne på nytt og på nytt. Men det er litt annerledes når jeg underviser i noe jeg også forsker på, da føler jeg meg trygg og kompetent, men det er ikke alltid du har den muligheten. Når man underviser på BA må de lære grunnleggende begreper og navn, og da kan du ikke bare ta utgangspunkt i ditt eget.

Denne vitenskapelige ansatte fortsatte med følgende uttalelse som flere av informantene kunne ha uttalt:

Ledelsen gir ikke veldig tydelige signaler her, men vi er mange som får følelsen av at de er svært opptatte av publikasjoner. Vi hadde en periode med bonusordning for publikasjoner men det gikk de vekk fra. Likevel lages det offentlig statistikk hvert år over hvem som publiserer. Dette kan skape konflikter. En del publiserer veldig mye, og for noen henger det at man publiserer mye sammen med at man unngår undervisning og administrative oppgaver, noe som kan skape irritasjon i kollegiet. Og så er det en del profesjonsfag ved UIS som ikke har tradisjon for å publisere og de kan lett oppleve seg som B-lag. Dessuten er det provoserende for dem som påtar seg store undervisningsoppgaver og følger studentene tett at de ikke får noe anerkjennelse for dette.

Relasjonen til studentene og studentevalueringer (kvalitetssikring)

Når det gjelder synet på studentevalueringer ser det, ikke overraskende, ut til at de som underviser små klasser og blir godt kjent med studentene forholder seg til studentene og deres evalueringer på en annen måte enn de vitenskapelige ansatte som for det meste gir store plenumsforelesninger. Flere av dem som underviser mindre grupper snakker om at de har et godt og åpent forhold til studentene, og at de får klare tilbakemeldinger fra studentene både på det som fungerer bra og på det som ikke fungerer så godt. Slik er det ikke for dem som underviser store grupper av studenter.

En av dem som underviser store grupper sa det slik:

Studentevalueringer er noe vi har i systemet, men de har null verdi for meg som lærer når jeg tenker det i sammenheng med min utvikling. Alt det vi har levert av rapporter og studentevalueringer er som å levere det inn i et sort hull. Det er bare de lærerne som får ekstremt mye klager som blir fulgt opp av ledelsen. Eller skjer det ingenting.

Jeg mener vi burde lagt til grunn at man må gi studentene evalueringskompetanse og så kunne man legge evalueringene opp dialogisk og konstruktivt. Mange studenter bruker evalueringene som arena for å blåse ut frustrasjon over livet og studiene i sin

alminnelighet, og jeg har flere ganger sett at de klager over ting som er direkte feil og som viser at de ikke følger med.

Det synes altså klart at en her står overfor vanskelige "målesituasjoner" når det gjelder undervisning. Etter hvilke kriterier skal eller kan god undervisning måles, og hvem skal gjøre det? Er det at mange studenter oppnår gode karakterer mål på god undervisning? Eller kan det måles som god gjennomstrømning? Er gode studentevalueringer et mål på at undervisningen er god? Flere av de vitenskapelige ansatte pekte på at studentgruppene kan være svært ulike fra år til år. I noen grupper er det god stemning og god egeninnsats blant studentene, mens andre år er det grupper preget av mindre energi og av flere umotiverte studenter. Et spørsmål mange av denne studiens informanter var opptatte av var spørsmålet om hva studenttilfredshet betyr og hvordan skal man forstå tilbakemeldinger fra studenter. En av de vitenskapelige ansatte pekte for eksempel at studentene har sammenligningsgrunnlag når det gjelder undervisning fordi de forholder seg til flere læreres undervisning, mens lærerne selv sjelden er tilstede ved kollegers undervisning, og sjelden har kolleger inne på sine egne forelesninger, som de siden kan få tilbakemeldinger fra. Fordi studentene har dette sammenligningsgrunnlaget gir det studentevalueringene en viss verdi, mente flere. Samtidig har ikke studentene oversikt over fagfeltet når de begynner å studere, og mange er ikke forberedt på at det å studere ved et universitet innebærer hardt arbeid. Spørsmålet er om ikke sjansen er stor for at de som ikke er innstilte på å arbeide selvstendig lett vil beklage seg over dårlig undervisning, og at svært teoretiske fag øker sjansene for dårlige evalueringer betydelig. Studentevalueringer framstår dermed i denne studien som noe mange forholder seg ambivalente til, og som flere føler behov for å beskytte seg mot.

Hva sier studentene?

Jeg spurte hva studentene mente var en god forelesning, og begge, som sa de hadde flest gode forelesere, svarte slik:

At man selv er forberedt og skjønner at man ikke kan forvente å forstå alt. Men vi bør ikke ha mer enn en dobbeltforelesning om dagen... blir det mer hører jeg ingenting den siste halve timen. Så må foreleseren snakke tydelig og han må ha god struktur. Den som ikke har struktur snakker seg helt ut på viddene og slutter å følge planen de

har satt opp. De må klare å videreføre kunnskapen. Noen bare står og ser ned i papirene sine og ramser opp, og noen starter forelesningen med å kjeft for at vi ikke er ofte nok på forelesning. Det er ikke veldig motiverende. I seminargruppene er det andre ting. Noen steder får vi ikke lov til å være uenige med lærerne. Og når læreren svarer på spørsmål med å si: nei, det var ikke det jeg mente og så bare går videre, så får du ikke så veldig lyst til å si noe etter det.

Begge ønsker at flere forelesninger legges ut på nettet. *Da kan man lytte til dem igjen i fred og ro, og høre i sitt eget tempo.* Hovedutfordringen for dem begge er at de på forelesninger mottar informasjon, men den indre dialogen er ikke et refleksivt møte mellom det de forstår og ikke forstår, og det de undrer seg over og som er av faglig art. Den indre dialogen handler mer om at de ikke kan det det foreleses over, og at de burde ha kunnet det. Det at de ikke stiller spørsmål til foreleseren handler derfor ikke først og fremst om at de ikke tør rekke opp hånden, selv om de synes dette kan være vanskelig, **men at de ikke har noe å spørre om.** Spørsmålene kommer først senere, når de får tenkt over hva de har lært. Derfor synes de det er fint med forelesninger som er lagt ut på nettet og som de kan se om igjen.

Flere av lærerne jeg intervjuet hadde som jeg har vist over, refleksjoner som kan kaste lys over erfaringene til disse studentene, noe som igjen er koblet til det pedagogiske fokuset Uniped - kurset har. De sa at noe av det viktigste de hadde lært gjennom Uniped var å tenke gjennom og å klargjøre for studentene hva som er læringsmålet for en forelesning og en forelesningsrekke. De understreket at de hadde lært, og fått bekreftet dette i tilbakemeldinger fra kolleger i kollegaveiledning, at når man tar læringsmålet for en forelesning på alvor blir dette viktigere enn at forelesningen er pakket med informasjon. En lærer sa det slik:

Når jeg begynte å ta målet med undervisningen på alvor – hva det er meningen at studentene skal kunne – da ble det også mindre innhold. I kollegaveiledning fikk jeg også tilbakemelding på at det var for mye innhold i forelesningen jeg holdt. Nå er jeg mer opptatt av mål, og selv om jeg kan bekymre meg for at det blir for lite innhold ser jeg jo at når jeg har dette fokuset, da kommer også relasjonen inn.

Tilleggsperspektiver fra instituttlederne

Til nå har jeg slått instituttledernes synspunkter sammen med det øvrige vitenskapelige personalet ved UIS. Dette har jeg gjort av hensyn til ivaretagelsen av den enkeltes anonymitet. Imidlertid er det noen synspunkter som det ikke er mulig eller ønskelig å løsrive fra lederens forpliktelse til å ha et metaperspektiv på organisasjonen. Det ene er deres synspunkter på forholdet mellom undervisning og forskning/publisering. Det andre er spørsmålet om hva instituttene gjør for å legge til rette for at vitenskapelige ansatte kan bli gode til å undervise.

Lederne ser, i likhet med de vitenskapelige ansatte, en stor utfordring i å balansere mellom tiden som skal fordeles mellom undervisning og forskning/publisering. Det er de som er aktive i undervisningen som tjener penger ved å bidra til god studentgjennomstrømning, men det er også universitetets oppgave å produsere ny kunnskap. Hvordan disse oppgavene skal løses er ikke godt gjennomtenkt, mener de.

Det andre spørsmålet om hva instituttene gjør for å legge til rette for at de vitenskapelige ansatte kan bli gode til å undervise besvares delvis med at det er et krav om at nyansatte må ta Uniped - kurs. Men når det gjelder mer spesifikke støtteopplegg for vitenskapelige ansatte som til tross for at de har gått på kurs likevel ikke er så flinke til å undervise, og som får dårlige tilbakemeldinger fra studentene, svarer de at det institusjonelle opplegget er dårlig. Utover kollegaveiledningen som initieres av Uniped er det ved to av instituttene ikke praksis for at kolleger følger hverandres undervisning i utviklingsøyemed, og det er sjelden lærere underviser sammen. Ved det tredje instituttet er de mer offensive og rangerer lærerne ut fra studentenes evalueringer. Her må de som kommer nederst på listen samarbeide med kolleger for å bli bedre.

Litteratur

Egeland, Cathrine og Ann Cecilie Bergene (2012): *Tidsbruk, arbeidstid og tidskonflikter i den norske universitets- og høgskolesektoren*, AFI-rapport 2012:1

Gard, Eilef, og Carl Cato Wadel (2012): "Det er ikkje dansen i seg sjøl som er problemet, men alt han føre med seg." Diskusjon av undervisning i lys av kvalifiseringsrammeverket. I Torlaug Løkensgard Hoel, Brit Hanssen og Dag Husebø (red.): *Utdanningskvalitet og undervisningskvalitet under press? Spenninger i høgere utdanning*. Trondheim: Tapir

Neumann, Cecilie E. Basberg og Iver B. Neumann (2012): *Forskeren i forskningsprosessen en metodebok om situering*. Oslo: Cappelen Damm.

Arbeidsforskningsinstituttet

AFI er et tverrfaglig arbeidslivsforskningsinstitutt. Sentrale forskningstema er:

- Inkluderende arbeidsliv
- Utsatte grupper i arbeidslivet
- Konflikthåndtering og medvirkning
- Sykefravær og helse
- Innovasjon
- Organisasjonsutvikling
- Velferdsforskning
- Bedriftsutvikling
- Arbeidsmiljø

Publikasjoner kan lastes ned fra AFIs hjemmeside eller bestilles direkte fra instituttet.

Abonnement på nyheter kan bestilles via hjemmesiden:

www.afi.no

Pt 6954 St. Olavs plass
NO-0130 OSLO
Besøksadresse:
Stensberggt. 25

Telefon: 23 36 92 00
Fax: 22 56 89 18
E-post: afi@afi-wri.no
www.afi.no

